

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // VİZE

- * Türklerin kabul ettiği en eski din → Şamanizm
- * Güzel Sanatları, plastik, fonetik ve söz sanatları olarak üç gruba ayıran düşünür → Hegel
- * Türk şiirinin ilk örneklerinin söylendiği kabul edilen ayinler → Yuğ, Sığır, Seylân
- * Musikinin, raksın, şiirin ve edebiyatın menşei → Din
- * Klasik dönem edebiyatçılarına göre eserin sahip olması gereken özellikler → Öğretici, Etiketleyici, Mahaj Verici
- * Sanatın eğlendirme, eğitime ve arındırma özelliği vardır diyen Sanatçı → Aristoteles
- * Yazılı edebiyatı bulunan ilk devlet → Köktürkler
- * Arap Edebiyatı içinde gelişen düzyazı ile yazılan türler → Masal, Hikâye, Makamat, Mürasalat
- * Türklerin Müslüman olmadan önce benimsediği dinler → Budizm, Manihizm, Şamanizm
- * Türk-İslam Edebiyatının klasikleştiği dönem → Osmanlılar Dönemi
- * Dini-tasavvufi edebiyatının ilk temsilcisi → Hoca Ahmed Yesevi
- * Tanzimat Döneminde düzyazıda edebiyatımıza giren yeni türler → Fıkra, makale, Tiyatro, Roman, Hikâye
- * Tanzimat, hangi hükümdar döneminden itibaren bir devlet politikası haline getirilmiştir → III. Selim
- * Dini-tasavvufi bilgiyi, duyguyu ve düşüncęi öğretmek için yazılan okuyucuya edebi bir zevk ve heyecan oluşturan eserler → Hilyeler, Mevlidler, Nâ'tlar, Münâcât, Tevhidler
- * Sanatı önelemekle birlikte kullandığı dil, sembol ve mazmunlarla İslam dinine ilginin olmasını sağlayan eserler; Leyla vü Mecnûn, Mantıkü't Teyr, Gül ü Bülbul, Şem ü Pervane, Bülbulname, Hüsn ü Aşk
- * İslam inancını, düşüncesini ve değerlerini yayma (tebliğ) niyetiyle yazılan eserler arasındadır → Atabetü'l-Hakâik
- * Eski Türk dilini "toyunizm" adıyla nitulendirerek milli bir din tasavvur eden düşünür → Ziya Gökalp
- * Garipname'nin yazarı → Âşık Paşa

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // VİZE

- * Hikmet geleneği Anadolu'da sehl-i mümtaz üslubuyla söylendiği şiirlerde yeni bir tarzın bürünmesini sağlamıştır. → **Yunus Emre**
- * Sanatçı üzerinde derin tesir yaratır. → **Göçler, Savaşlar, Bazarılar**
- * Orhan Abideleri → **Kel Tigan, Bilge Kağan, Tonyukuk** adına dikildi
- * Doğrudan doğruya dini, ahlaki ve tasavvufi konuları ele alan edebi tür → **Pendnameler**
- * İslami ilimlerle alakalı edebi eserler → **Miracıye, Akaidname, Sıyer-i Nebiler**
- * Deruni dilini kullananlardır. → **Mevlana, Yunus Emre, Sun'ullah-ı Gıybi**
- * Süleyman Çelebi → **Vesile-i Necat** Eşrefoğlu Rumi
- * Muhammed Bican → **Muhammedîye** → **Müzekki'n - Nüfus**
- * Türklerin İslamiyetle tanışması ve kabulü ne kadar sürmüştür. → **4 asır**
- * İslam öncesi Türk edebiyatı yazılı metinler itibarıyla **8. yüzyıl'da** başlar.
- * Türklerin İslamiyetle tanışması öncesi yazılı eser bıraktığı diller → **Gince, Sogdca, Sanskritçe, Toharca**
- * millî üslup kapsamında yer **ALMAZ** → **Aruz Vezni**
- * "Sair" için kullanılan diğer isimler → **Ozan, Kam, Oyun, Bahşi**
- * Türk İslam Edebiyatının hangi eserle başladığı kabul edilir. → **Kutadgu Bilig**
- * Türk İslam Edebiyatının ilk eserlerinin yazılmaya başlandığı dönem → **Karahanlılar Dönemi**
- * İslam öncesi Türk Edebiyatında ortaya çıkan destarlardan en önemlisi → **Oğuz Kağan Destanı**
- * Kabe duvarına asılmaya layık görülen şiirler → **Muallakat**
- * İslam öncesi yazılı ve sözlü kaynaklardan geniş ölçüde istifade ile zenginleşen dini kaynak → **Kıss-ı enbiya**
- * Hz. Mevlana'nın mesnevisinden esinlenerek yazılmış Miskinlik - name adlı eser kime aittir → **Aydınlı Dede Ömer Rüşenî**
- * İslami Türk Edebiyatı kavramı → **Nihat Sami Banarlı**'ya ait
- * Hz. İbrahim'in hayatını konu alan Halilname'nin yazarı → **Abdülvasi Çelebi**
- * Şeyhülislamlar hakkındaki ilk tabakat → **Devhâ-i Meşâîh-i Kibâr**

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // VİZE

- *Günümüzde aşık edebiyatı, dini-tasavvuf edebiyat ve bir çok folklor örneklerinin yazılı kaynaklarının başında gelen eserlere → **Cönk**
- *Günümüz Türkçesinde "secki, şair seckisi" kelimelerine karşılık gelir → **Cönk**
- *Osmanlı hattatları hakkındaki tabakatlarının başında gelmektedir.
→ **Menakib-i Henerveran**
- *Müntehabatların Türk edebiyatında en tanınmış örneği
→ **Ziya Paşa**'ya aittir.
- *Günümüz ansiklopedik biyografi, kitaplarına benzeyen bir telif türüdür
→ **Tabakat**
- *Türk müzikisi alanında son ve mühim tabakat → **Hosada**
- *Türk edebiyatının XV. yy. sonlarında Ali Şir Nevai tarafından Gögatay-
ca kaleme alınan ilk tezkiresi → **Mecalisü'n - Nefais**
- *Anadolu Türkçesinin en eski divanlarının başında → **Yunus Divanı**
- *Orta Asya'da hatırlanacak ilk divan → **Divan-ı Hikmet**
- *Osmanlı devlet adamlarıyla ilgili tabakat kitaplarının en önemlileri
arasında yer alır → **Hadikatül - Vüzera**
- *Erefoğlu Rumi, Niyazi-ı Misri, Ensar Dede, Ahmed Yesevi
→ **Mutasavvuf Şairleri**
- *İslam kültüründe mecmûa türü **Hz. Peygamber**'in hadis yazımına
izin vermesiyle birlikte ortaya çıkmıştır.
- *Eş'ar, Teravîh, Münşeat, Ebyat → **Edebi mecmua türleri**
- *Bir şairin hayatı boyunca yazıldığı şiirlerin yazıldığı kitap → **Divan**
- *Kahramanları hep aynı olan aşık maceralarının anlatıldığı uzun
menzumelere → **Mesnevi**
- *Genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve
hacimlerdeki, dini, din dışı, nesir yada şiirlerden oluşan derleme
kitaplara → **Mecmûa**
- *Türk İslam edebiyatında kaleme alınmış en ünlü Yusuf u Züleyha mes-
nevisinin yazarı → **Hamdullah Hamdi**
- *Hz. Mevlana'nın ve Mesnevi'nin ilhamıyla yazılan eserler arasında yer
alır → **Ney-name, Goben-name, Miskinlik-name**
- *Türk kültürü üzerinde çok etkili olan İran milli destanı → **Şehnâme**

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // VİZE

* Divanın son kısmında yer alan nazım şekilleri şunlardır.

⇒ Rubai, Kıt'a, Nazım, Müstakıl, Beyit, Mısra

* Felsefe, Matematik, Müsiki, Astronomi, fizik, Kimya, Tıp

⇒ Gerçek ilimler

* İslami Türk Edebiyatında Sıyer-mevlid türünün ilk örneği ⇒ Muhammediye

* Bitün Müslüman milletlerin sohbet meclislerinin en mühim ve devamlı konularının başında gelir ⇒ Sıyer

* Türk-İslam edebiyatının doğrudan dini kaynakları arasında:

⇒ Hadis, Tasavvuf, Kur'an-ı Kerim, Kıssas-ı Enbiya

* Eski Araplar'da cahiliye döneminde iyi ahlak iyi davranışlar telkin eden, kötülüklerden korunmayı öğreten veya hoş vakit geçirmeyi sağlayan ahbar ve kıssalar anlatan meslek erbablarına ⇒ Kass

* Aynı veya farklı türden seçilmiş çeşitli büyüklükteki metinlerin risale denilen küçük kitapçıkların derlenmesine ⇒ Mecmuu

* Astroloji, Simya, büyü (sihir) ⇒ Gerçek Olmayan ilimler

* Kuran Şairi olarak tanınmıştır ⇒ Mehmet Akif

* Belagat yönüyle fevka'l-beşer, üstün bir icaza sahip olması, onu rehber edinen toplumların edebiyatları için her yönüyle en sekin örnek kabul edilmesini sağlamıştır. ⇒ Kur'an-Kerim

* Türk müsiki alanında ilk tabakat örneği ⇒ Ebuşhakzade Esad Efendi

* Geniş hacimli eserlerin içinden belirli kısım veya konuların seçilmesi, tekrarlardan arındırılıp özetlenerek bazen müelliflerince yenisinden düzenlenmesiyle meydana gelen kitaplarla tanınmış müelliflerin eserlerinden yapılmış monzum-mensur derlemelere ⇒ Müntehabat

* Her mesnevinin özel bir adı vardır. Bazı mesneviler esas kahramanları na göre isim taşırlar. Bazı mesneviler nazma çekilmiş küçük hikayeleri anlatır. ⇒ Mesnevilerin özellikleri

* Günümüzdeki ansiklopedik biyografik kitaplarına benzeyen Türk-İslam Edebiyatı kaynağı ⇒ Tezkire

* Osmanlı hattatları hakkındaki tabakatların başında Gelibolulu Mustafa Ali'nin hattat, nakkaş ve mücellitler hakkında bilgi veren ⇒ Menakıb-ı Hüner-Veran-ı

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // VİZE

Üni
3

- * Mesnevi yazımının azaldığı XVIII yy.'da Şeyh Galip tarafından kaleme alınmış en muhteşem örnektir → **Hüsni ü Aşk**
- * Divan edebiyatında her mısra veya beytin sonunda aynı veznin bir cüzüyle yazılmış birer kısa mısra bulunan manzumelere → **müstezad**
- * İki veya daha çok beyitten meydana gelmiş, matla ve mehlâsı bulunmayan bir gazel gibi beyitlerinin ikinci mısraları birbirleriyle kafiyeli → **Kıt'a**
- * Mevlana Celaleddin Rumi Anadolu'da **Rubâi**'nin fikir öncüsüdür.
- * Kafiyeyle bir beyite "**beyti musarra**", kafiyesiz olanlara "**ferd**" ya da "**müfred**" denir. Kafiyeyle beyitlerini bölümüne "**metali**"
- * Ölçülü veya ölçsüz bir satırlık nazım parçası olan en küçük nazım birimine → **Mısra**
- * Kasidenin giriş bölümüdür → **Nasib (teşbih)**
- * Şairin methiyeye geçtiğini bildiren bir yada iki beyitten ibaret olup konuya uygun bir nükte taşımasına ve nesible methiye arasına da anlam ilişkisi kurulmasına → **Girizgâh (giris / güriz)**
- * Kasidenin maksadına uygun olarak övülen kişi veya şeyden bahseden bölüm → **methiye**
- * Kaside içinde tecdidi matla' ile başlayan bir gazel olup beş-on beyit arasında değişir → **Tegazzül**
- * Şairin kendisini övdüğü ve bazen de dileğini bildirdiği bölümdür → **Fahriyye**
- * Övgü yapılan kişi veya şey ile şairin kendisi hakkında dua edilip iyi dileklerde bulunulan son bir kaç beyitten ibarettir → **Dua**
- * Gazelin son beyitine → **makta**
- * XIX. yy. da mahalli hayata ait bilgilerle mesnevi şekline Türk Edebiyatına has bir mahiyet kazandıran yazar → **Enderunlu Faiz**
- * Eski şiirin en çok kullanılan ve sevilen nazım şekli → **Gazel**
- * Türk Edebiyatının en çok ve en güzel rubailerini yazan şairi → **Azmiyade Hâletî**
- * Şekil, konu ve ezgi özellikleri bakımından Türk halk edebiyatında en çok kullanılan nazım şekli → **Koşma**
- * Divan Edebiyatındaki tıyûğ'un karşılığıdır → **mânî**

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // VİZE

- * Hıyattan, talihten şikayet; felsefi düşünceler; dini tasavvufi konular ve toplumsal yargıların işlendiği, en az 5 en fazla 10 beyitten oluşan nazım birimi ⇒ **Terkib-bend**
- * Türk Edebiyatındaki ilk mesnevi ⇒ **Kutadgu Bilig** Aruz vezniyle yazılmıştır
- * Esas olarak heceelerin uzunluk ve kısalıkları temeline dayanan şiir ölçüsüne ⇒ **Aruz**
- * Birbirine vezin ve kafiyeyle bağlanmış ikiden fazla mısra topluluğuna ⇒ **Bend**
- * 15 beyitten uzun gazellere ⇒ **Gazel-i mutavvel**
- * Türk Edebiyatında tespit edilen ilk müstezat örnekleri ⇒ **Nesîmî**'ye aittir.
- * Arapçada ikişerli anlamına gelmekte olup Fars, Türk ve Urdu edebiyatlarında birbiriyle kafiyeyle beyitlere ⇒ **Mesnevi**
- * Tamamen Türk Edebiyatına ait orijinal mesneviler arasında yer alır ⇒ **Mevlî, Hîlî, Mirâciye**
- * Her mısrası iki bölümden oluşan ve bu bölümleri aynı kafiyeyle taşıyan koşmadır ⇒ **Musammat Koşma**
- * Divan Edebiyatındaki adı mersiyedir ⇒ **Ağıt**
- * Şiirlerin mısra sonlarındaki yazılış ve okunuşları aynı olan ses benzerliğine ⇒ **Kafiye**
- * Zengin kafiye üreten fazla sestten oluşan bir kelimenin diğer kafiye kelimesi içinde tekrarlanmasına ⇒ **Tunç Kafiye**
- * Türklerin divan şiirine kazandırdığı nazım şekillerindendir ⇒ **Tuyûğ**
- * İlk dördlüğü oluşturan iki beyitle dörtlüklerin sonuna "ziyade" adı verilen beş heceli mısraların eklenmesiyle oluşur ⇒ **Ayaklı Koşma**
- * Beş mısralı bendlerden oluşan nazım birimleri şunlardır ⇒ **Muhammes, Tahmis, Tâstir, Tardıye**
- * **Nesib, Girizgah, Methiye, Tegahzül, Fahriye, Dua** ⇒ **Kasidenin Bölümleri**
- * İçinde şairin adının veya mahlasının bulunduğu beyit **Tac Beyit**
- * XVI yy. kasideciliğinde en önemli yere sahiptir ⇒ **Fuzulî**
- * Aşık edebiyatında en çok rastlanan ve her mısrası 11 heceli olan koşma türü ⇒ **Düz Koşma**

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // VİZE

- * Türk Edebiyatının en büyük kaside şairi → **Nef'i**
- * Türk kasidediliğinin en parlak devri → **XVII. yy.**
- * Köhülerine göre özel adlar alan koşma türleri
→ **Ağıt, Güzelleme, Koşaklama, Tazlama**
- * Kafiyeleyi gazel biçiminde düzenlenmiş "hane" adı verilen 5-10 beyitlik şair parçalarının "vasıta" denen ve sürekli tekrarlanan bir beyit ile birbirine bağlanmasında oluşan nazım birimi → **Terci-bend**
- * Anlamları aynı fakat yazılış ve söylenişleri aynı olan kelimelerin kafiye olarak kullanılmasıdır → **Cinastlı**
- * Serbest vezin Türk şiirinde **Orhan Veli Kanık** ile yaygınlaşmıştır.
- * Her bendi 3'er mısradan oluşan musammat nazım birimi → **Müselles**
- * Bir şairin gazeline aynı vezin ve kafiyeyle benzer bir gazel söylemeye → **Nazire**
- * Beyit, kafiyeleyi iki mısradan meydana gelirse → **Beyt-i Musanna**
- * Bir gazelin en seçme beyti olursa → **Beytül gazel**
- * Bir kasidenin en güzel beyti olursa → **Beytül Kaside**
- * Rubailerıyla meşhur olmuş şairler arasında ; **Fuzuli, Nef'i, Nâbî, Erzurumlu İbrahim Hakkı, Rıfki, Mâil Merîkî, Yahya Kemal Beyatlı**
- * **İlm-i Belâgat** 3 ana konudan meydana gelir → **Meanî, Beyân, Bedî**
- * Belâgat konuları arasında **intak, seci, teuriye, tenasüp** yer alır.
- * **Bedî**; sözü güzel, süslü ve etkili söyleme usulleri
- * **Beyân**; sözün açık-secik, kolay ve anlaşılabilirliğini temin etme
- * **Meanî**; kelâmın mukteza-yı hâle uygunluğu sağlamak için gerekli olanları bilme şeklinde tanımlanmasıdır.
- * Lafzın manaya delaleti, hakikat, mecaz, kinaye, teşbih, istiare mecaz-ı mürsel, ta'riiz vb. → **Beyân Konuları**
- * **Talim-i Edebiyat** **Recaiade M. Ekrem**'in eseridir.
- * Bir düşüncenin gereğinden fazla söz ile ifade edilmesi → **İtnâb**
- * Kur'an ve Hadis'ten alınmış bir ibareyi beste/mısra/cümleye yerleştirmek anlamında kullanılır → **İktibas**
- * Nakledilen ayet veya hadisler içinde zikredildiği ibare arasında ilginin öğüt verme dışında şartları taşıması → **Hasen İktibas**

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // VİZE

- * İktibas edilen ayet veya hadis arasındaki uygunluğun hoş bir tesir bırakması, muhatapta heyecan uyandırması ve anlamı güçlendirmesinin yanında öğüt özelliği de taşımasına → **Ahsen İktibas**
- * Ayet ve hadislerden dinin ölümlerine aykırı ve İslam adabına uygun düşmeyecek şekilde yapılmış aktarmalara → **Müstehecen İktibas**
- * Mufasssal teşbih, Belîğ teşbih, Mükked teşbih, Mücmel yahut muttasar teşbih → **Teşbih Çeşitleri**
- * Bir ibarenin teşbîhi kuvvetlendirmek, onu abartarak muhataba güçlü yorum imkanı sağlamak için benzeşme ilgisizle gerek anlamı dışında kullanılmasına belâgatte → **İstiare**
- * Yalnızca benzetilenle yapılan istiarelerdir → **Açık İstiare**
- * Yalnızca benzeyenle yapılan bu türde benzetilen öge zikredilmeyip okuyucunun onun belirlenmesini sağlayacak ipucu mevcuttur → **Kapalı İstiare**
- * Türkçe'de tarih manzumesi yazarak vuku bulan hadiselerin tarihlerini zikretmeye → **Tarih Düşürme**
- * Arap alfabesinin "ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı sayı değerlerine dayanan hesap sistemi" olarak tanımlanır → **Ebcce**
- * Cümlelerin kuruluş ve dizilişle ilgili, anlama güzellik katan söz sanatlarından biri olarak tanımlanabilir → **Leff ü neşir**
- * Sinan Paşa tarafından kaleme alınan seci sanatının Türk dilindeki en mükemmel örneği → **Tazarru'nâme**
- * Telhisü'l kaleme alınan, belâgat çalışmalarında mantıki tarif, tasnif ve değerlendirmelerle kelam ve felsefe mektebinin en önemli eserlerini ortaya koyan ünlü dil bilgini → **Hatip el-kazvini**
- * Türk belâgat literatüründe klasik özellikteki ilk Türkçe eser → **Belâgat Lisan-ı Osmânî** + 8 kez basılmış eser
- * İnşa ile yakın ilgisi bulunan ve daha çok bir neşir sanatı kabul edilen, söze güzellik ve süs katan hususlardan biri → **Seci**
- * İcaizade M. Ekrem'e göre seci çeşitlerinden → **Mutlak Seci**
- * Benzegen, Benzeme yönü, Teşbih edatı, Benzetilen → **Teşbihin Belirleyici Unsurları**
- * Tarih Düşürme **XIV. yy.** da Türklere geçmiştir

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // VİZE

- * Kelimenin asıl ve yan anlamlarının dışında ilişki ve benzerlik yoluyla daha başka ve farklı bir kavramı ifade etmek ⇒ **Mecaz**
- * Şiir ve nesinde, bilinen bir hususun bir noktaya bağlı olarak bilinmiyormuş gibi ifade edilmesidir ⇒ **Tecahül-i Arifane**
- * Manzum yahut mensur bir ifadede söze destek sağlamak, onu kolay benimsetmek için herkesçe kabul edilmiş söz ⇒ **İrsal-i Mesel**
- * Recaizade Mahmud Ekrem, mecazın en etkili türü olarak nitelen dirdiği tür ⇒ **Teşhis ve intak**
- * Aralarında kardeşlik dışında bir ilgi bulunan iki veya daha çok kelimenin anlam güzelliğini ve bütünlüğünü sağlamak amacıyla aynı sözde bir araya getirilmesini ifade eder ⇒ **Tenasüb**
- * Bir metinde kültürlerin örnek gösterecek değerlerine sahip kişi veya olaylara ayet, hadis, kalam-ı kibar, atasözü vb. kalıplaşmış ibarelere gönderme yapma sanatıdır ⇒ **Telmih**
- * Günümüz edebiyatında "telmihi" yerine kullanılan terim ⇒ **Anıztırma**
- * Her türlü resim yazıma ile bunların bir parçası sayılabilecek mektup vb. metinlerin kaleme alınmasının yollarını ve bu hususlarla ilgili kuralların bilgisini ifade eder ⇒ **İnşâ**
- * Diğer teşbih türlerine göre daha sanatlı ve üstündür. ⇒ **Mükked teşbih**
- * İstiarede yer alan bir unsurun değişik yönlerini ve özelliklerinin benzetme konusu yapılmasıyla gerçekleştirilmiştir ⇒ **Mürekkep İstiare**
- * İskender Pala'nın sadece belagat ve edebî sanatlar konusunda değil, eski Türk edebiyatını ilgilendiren hemen her konuda başvurularak bir ilk kaynak özelliğine sahip ⇒ **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**
- * Mutarraf, Motevazi, Murassa ⇒ **Seci Çeritleri**
- * Şair veya yazarın ifadeyi kuvvetlendirmek, anlamı zenginleştirmek, sözü daha sanatlı hale getirmek gibi amaçlarla ayet veya hadis, atasözleri, vecize, misra ve beyit zikretmesi ⇒ **İstişhad**
- * "İnatçı" yerine "keçi" veya "zalim" yerine "Nemrut" denmesi **İstiare** ye örnektir
- * İçreti anlam, İmgesel anlam, Değişmece anlam, Mecazi mâna ⇒ **Günümüzde mecazi anlamın yeni isimleri**

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // VİZE

- * Bir şiirde başka bir şiire ait olan mısranın kullanılmasına → **Tazmin**
- * Kompozisyon teknikleri ve güzel yazı yazma sanatı → **İneâ**
- * Ayetlerden, hadislerden ve edebi eserlerden örnek aktarmaya → **İstisâh**
- * En açık, akıcı, zamanında ve yerli yerinde söz söyleme/yazma kaide lerini inceleyen ilmi disipline → **Belâgat**
- * Bir olayın gerçek sebebinin göz ardı edilerek heyecan unsurunun ön plana çıkarılmasına → **Hüsn-i ta'lîl**
- * İrsal-i meselde **atasözleri**; İktibasta **ayet ve hadisler**; istisâhda, **örnek söz ve mısraların** kime ait olduğu bildirilir.
- * Yakya Kemal'in "Bu dil göğzümde annemin sütüdür" mısrası → **Tesbih-i belâğ** sanatına örnektir.
- * Tazmin sanatı daha çok → **Gazel**'e uygundur.
- * Edebi sanatların en önemli ve yaygın olanı → **Mecaz**
- * Tarih düşürme sanatı ilk önce → **Fars Edebiyatında** çıkmıştır.
- * Makbul, Mümil, Manevi → **İtnab Gazitleri**

VİZE-ÖZET

#mekaninceñnetolsun
#şehitömerhalisdemir

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // FINAL

5

- * Divānu Lügati't - Türk'ün ^{ilk eser} yazarı ⇒ **Kasgarlı Mahmut**
- * Atabetül - Hakâyik'in yazarı ⇒ **Edip Ahmed Yükneci**
- * Türkçenin ilk sözlüğü niteliğindedir ⇒ **Divānu Lügati't Türk**
- * Dini nitelik taşımakla birlikte tasavvufi özellik taşımayan eserler ⇒ **D. Lügati't Türk, Atabetül Hakâyik, Kutadgu Bilig**
- * Türklerin İslamiyeti kabul ettikten sonra meydana getirdikleri ilk müstakil eserler ⇒ **Hakaniye Türkçesi** ile yazılmıştır.
- * Türkçe tasavvufi terim dilinin kurucusu ⇒ **Yunus Emre**
- * Eserlerinin tamamı manzum olup dini-tasavvufi mahiyettedir ⇒ **Ruşeni**
- * **Miskiname, Neyname, Gobanname, Kakemigye**
⇒ **Dede Ömer Ruşeni'nin Eserleri**
- * **Said Emre, Kaygusuz Abdal, Kemal Ümmi, Eşref oğlu Rumi** ve **İbrahim Tennuri** XV. yy'da **Yunus Emre** tarzında yazmışlardır.
- * Edebiyatımızda ilk mevlid örneği kabul edilen eser ⇒ **Garhname**
- * **Garhname**; Şam, Mekke, Medine ve Kudüs gibi şehirleri ile buradaki kutsal mekanların anlatıldığı Kitâbü Evsaf-ı Mesac'id isimli eserler **Ahmed Fakih** ismine izafe edilir.
- * Anadolu'da Türkçenin yazı dili haline gelmesinde dönüm noktası olan yüzyıl ⇒ **14. yüzyıl**
- * **Garipname** isimli eseriyle şöhret bulmuş olan mutasavvuf şair ⇒ **Asık Paşa**
- * **Süleyman Çelebi**'nin mevlüt olarak meşhur olan eseri ⇒ **Vesiletü'n-necat**
- * **Edip Ahmet Yükneci**'nin "Atabetül Hakâyik" isimli eseri üslup özelliği bakımından **Nasihatname**'ye örnektir.
- * **Mevlana** ve **Mesnevi** hayranlığı ile tanınan Aydınli mutasavvıf ⇒ **Dede Ömer Ruşeni**
- * **Secili nesrin** en başarılı örneklerini vermiştir. ⇒ **Sinan Paşa**
- * **Hacı Bektaş-ı Veli**'nin **Makalat**'ını nazmen tercüme etmiş ve eserine **Bahrü'l-hakâyik** adını vermiş şair ⇒ **Hatiboğlu Muhammed**
- * **Mevlana** ilk eğitimini **Burhaneddin Veled**'ten almıştır.

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // FİNAL

- ★ Mevlana'nın sanatçı kişiliğini ortaya koyan ve lirik şiirlerini ihtiva eden eseri → **Divanı Kebir**
- ★ Dünyanın geçiciliği, ölüm ve ahiret hayatına hazırlanmanın gerekliğinden bahseder ve bazı araştırmacılar tarafından edebiyatımızda ilk mevlid örneği kabul edilir → **Garlname**
- ★ Mevlana'nın gençlik döneminde yapmış olduğu 7 vaa'zı ihtiva eden mensur bir eserdir. → **Mecalis-i Seb'a**
- ★ Hacı Bektaş-ı Velinin tasavvufi görüşleri en ayrıntılı olarak **makalat** eserinde yer almaktadır.
- ★ **Kün Toğdı, Ay Toğdı, Öğdülmiş, Odgurmış**
→ **Kutadgu Bilig**'in aslını oluşturan temsili şahsiyetler
- ★ "İskendername" isimli eserin müstakil bir mevlid manzumesi ekleyen ünlü şair → **Ahmedi**
- ★ Anadolu'da ilk "hamse sahibi" şair → **Hamdullah Hamidi**
- ★ Mevlana'nın olgunluk dönemi eseridir. → **Mesnevi**
- ★ 1307 yılında Yunus Emre tarafından yazılmış 600 beyitlik didaktik bir mesnevidir. → **Risale'tü'n-nushigge**
- ★ Türk İslam edebiyatı bilinen büyük eserlerini:
11. ve 12. yy.'da meydana getirmiştir.
- ★ Orta Asya'da tasavvuf edebiyatı **Ahmet Yesevi** ile başlar
- ★ Hacı Bektaş-ı Veli'nin **Makalat, Kitabü'l-fevaid, Fatih**
Süresi Tefsiri, Besmele şerhi isimli eserleri vardır.
- ★ Kaygusuz Abdal'ın manzum eserleri:
→ **Divan, Gelistan, Minberhane, Gvhername**
- ★ Mevlana'nın şairlik yeteneğini gösteren eseri → **Divanı Kebir**
- ★ Anadolu'nun manevi önderlerinden biri olan ve **Bayramiyye** tarikatının kurucusu olan mutasavvıf şair → **Hacı Bayram Veli**
- ★ Yesi şehrinde Türkler arasında kendi adıyla tarikat kurmuş mutasavvıf → **Hoca Ahmet Yesevi**
- ★ Mevlana'nın kurmuş olduğu Mevlevîliği sistemli bir tarikat haline getirmiştir. → **Sultan Velid**
- ★ Türk edebiyatının zirvesi → **Osmanlı imparatorluğu dönemi**

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // FINAL

- ★ XV. yüzyılın dini edebiyat sahasında Muhammedîye isimli eseryle şöhret bulmuş şair → **Yazıcıoğlu Mehmed**
- ★ XV. yy.'ın yetiştirdiği bilginlerden, Secîli nesrin en başarılı örneklerini vermiştir. Hızır Beyin oğludur → **Sinan Paşa**
- ★ XVI. yy.'da Azeri lehçesiyle şiir yazan divan şairi → **Fuzulî**
- ★ Türk-i Basit hareketinin temsilcilerinden olan Edirneli Nazmî'yi ve Tatavralı Mahremî'yi "Millî Edebiyatın ilk Mübessirleri" olarak vasıflandırmıştır. → **Fuat Köprülü**
- ★ XVII. yüzyılın en önemli gelişmesi → **Musikî** alanında olmuştur.
- ★ XVII. yüzyılda Farsî mahlasıyla şiir yazan Osmanlı padişahıdır. → **II. Osman**
- ★ XVII. yüzyıldaki Sebk-i Hindî akımının ilk temsilcilerinden biridir. → **Neşatî**
- ★ XVI. yy. önemli hamse yazarlara arasındadır. → **Tasîlîcî Yahya**
- ★ XVII. yy.'da sanatlı ve süslü nesir üslûbunun temsilcilerinden → **Nergîsî**
- ★ 18. yy.'da çeşitli tekkeler etrafında toplanan kişiler **Yunus Emre** geleneğini devam ettirerek özgün olmayan ilahiler yazmışlardır.
- ★ Necip Fazıl'ın çıkardığı derginin adıdır → **Büyük Doğu**
- ★ Hisar, Büyük Doğu, Dîrîlîş, Edebiyat, Türk Edebiyatı, Dergah, Yedi İklim, Hece gibi edebiyat dergileri gelenekten beslenen şair ve yazarların ürünlerinin yayımlandığı dergilerdir.
- ★ XX. yy.'da geleneksel edebiyat yeniden ve fakat öncekinden farklı bir tarzda gündeme gelmesi **Necip Fazıl** ile başlar.
- ★ Seyahatname, Siyar-i Veqsî, Keşfü-z-zu-nun adlı eserler **17. yy.'da** kaleme alınmıştır.
- ★ XVII. yy.'da Sebk-i Hindî akımının ilk temsilcileri arasındadır → **Nailî**, **Neşatî**
- ★ Gazelâk ileri giden ve İstanbul Türkçesini genel bir şiir dili haline getiren XVI. yy. Divan şairidir. → **Bâkî**
- ★ 18. yy.'da tasavvuf şiirinde genel olarak bir duraklama yaşanmasında **Lale Devri** etkili olmuştur.

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // FINAL

- * Sebke-i Hindî akımının ve XVIII. yy. en güçlü temsilcisi: **Şeyh Galip**
- * XVI. yy. mutasavvıf şairlerinden biridir. → **İbrahim Gölşeni**
- * 16. yy. 'da mesnevî alanında eser veren şairlerdir
→ **Fuzûlî, Kana Fazlı, Tâzîcalı Yahya, Lâmîî Çelebi**
- * Türkî Basit hareketinin öncüsüdür → **Tatavulalı Mahremî**
- * 16. yy. 'da devrinin "Sultanü'ş-Şuara" sı olmuştur → **Bâkî**
- * Türk Edebiyatı 17. yy. 'da **Gazel ve Kaside** 'da altın çağı yaşandı.
- * 18. yy. 'ın edebî özelliklerinin en belirginini olan "Mahallileşme Akımı"
→ **Nedim** öncülüğünde başlamıştır.
- * İran'ın neo-klasik şiirini Türkçede örneği görülmemiş bir tarzda
kullanıp başarıya ulaşmıştır. → **Şeyh Galip**
- * 19. yy. 'ın mutasavvıf şairleri arasındadır. → **Turabi**
- * Hz. Muhammed'in 63 yaşında vefat etmesi dolayısıyla (Necip Fazıl)
Hz. Peygamber'in hayatının devrelerini konu alan 63 şiirden
olusan mesnevidir → **Esselam - Mukaddes Hayattan Levheler**
- * Klasik şiirimizin lise ders müfredatından çıkarılması hususunda
önerge vermiştir. → **Ahmet Hamdi Tanpınar**
- * Divan edebiyatı ve şiiri için bir ihtisam dönemi, bir altın çağı
olan dönem → **XVI. yüzyıl**
- * "Nur Harmanı" isimli eseriyile geleneksel edebiyatımızdaki manzum
kırk hadis türünü yeniden gündeme getiren yazar → **Necip Fazıl**
- * XIX. yy. 'da yazılan "Mihnet - Kesan" adlı mesnevî'nin yazarı
→ **Keçeci-zade İzzet Molla**
- * 18. yy. Türk edebiyatı için → **Verim devri** olarak adlandırılır.
- * 17. yy. 'da musikî en parlak yılını **4. Murat** zamanında yaşamıştır.
- * Divan edebiyatında, 1603 yılında klasik devir sona ermiş, onun
yerine **"Sebke-i Hindî"** diye isimlendirilen yeni akım başlamıştır.
- * Tanzimat, Servet-i Fünun, Edebiyat-ı Cedide gibi adlarla devam
eden edebiyatımız, XX. yy. 'da Milli Edebiyat akımıyla devam etti.
- * Menzur olarak yazılan tevhidlere → **Tazarru - nâme**
- * Bir kimsenin ellerini semaya kaldırarak dilediği şeyi Allah'tan
gizlice istemesine → **Münâcât**

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // FINAL

- * Allah'ın birliği ve yüceliği konusunda yazılan manzum ve mensur eserlere → **Tevhid**
- * Menzur olarak yazılan münacatlara → **Tazarrû' - name**
- * **Vücud**, **Kıdem**, **Beka**, **Vahdaniyet**, **Muhalefetün li'l havâdis** ve **kıyâm bi-nefsih** → **Allah'ın zâtî sıfatları**
- * **Hayat**, **ilim**, **Semi'**, **Basar**, **irade**, **Kudret**, **Kelâm**, **Tekvin** → **Allah'ın Sübûtî Sıfatları**
- * Esmâü'l-hüsna ifadesi Kur'an-ı Kerim'de 4 ayrı sure'de yer alır. ünî
7
- * Mensur eserlerdeki "hamdele" türündeki karşılığı olan dini - edebi tür → **Münâcât**
- * **Kaside**, **Terkib-i Bend**, **Tercî-i bend**, **Musammat**
→ **Edebiyatımızda tevhidlerin yazılı şekilleri**
- * Mensur eserlerde müellifin âdet ve geleneğe göre takip sıra
→ **Besmele - Hamdele - Salvele - Amma ba'dü**
- * "Allahümme salli alâ seyyidina Muhammed" cümlesinin kısaltılması
→ **Salvele**
- * Peygamber kıssaları, Evliya Menkıbeleri, Önemli Dini Savaşlar
"Hadis-i Erba'in / Kırk Hadis" i oluşturan konular
- * Tamamı Allah temasıyla ilgili edebi türlerdir
→ **Esmâ-i Hüsnâ**, **Tevhid**, **Münacat**
- * "kenzi mahfi" terkinin geçtiği kudsi hadisin dayanağı olan ayet
→ **Zariyat**
- * Türk-İslam edebiyatında manzum eserlerde müellifin âdet ve geleneğe göre eserlerinde takip ettiği sıra
→ **Besleme**, **tevhid**, **münacat**, **na't**, **sebeb-i te'lif-i kethâb**
- * 91 beyitten oluşan manzumeyi tevhid konusuyla yazarak tevhidin en güzel örneği veren şair → **Nâbî**
- * Esmâü'l-hüsna ile ilgili ilk ve tek araştırma → **H. İbrahim Şener**
- * " " " en çok eser verilen dil → **Arapça**
- * Manzum tevhidlerin yazıldığı nazım şekilleri
→ **Kaside**, **Gazel**, **Meznevî**
- * Allah ismi ilk olarak **Fatiha Sûresinde** yer almaktadır.

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // FINAL

- * Konu yönünden tevhide daha elverişli türlerdir → **Tercî-i bend**
- * "Münacat Antolojisi" adlı eser → **Cemal Kurnaz**
- * **Muhibbî** mahlasıyla şiirler yazan ve tevhide bulunan **Osmanlı** padişahı → **Kanuni Sultan Süleyman**
- * Farsça eserlerden biri olan Şerhu'l - Esmâ'ül - Hüsnâ'yı Türkçeye çeviren → **Lamiî Çelebi**
- * Kelime olarak "birklemek" anlamına gelen terim → **Tevhid**
- * "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla" anlamına gelmektedir. → **Besmele**
- * Hamdele ve salvele faslını ayırdığı için "ammâ ba'dü" sözüne → **Faslu'l - hitab** denir.
- * Manzum eserlerde salvele yerine → **Na't** yer alır.
- * Arap ve İran edebiyatında yer alan münacat türü **12. yy.'dan** itibaren edebiyatımızda yer almaya başlamıştır.
- * Seyhağlu Mustafa, İsa Saruhânî, Ahmed Şakir Paşa, İbrahim Cûdî, Bıcakezoade İsmail Hakkı Türkçe manzum Esmâ-ül - hüsnâ kaleme alan şairlerden sadece birkaçıdır.
- * Kulun kusurlu olduğunu ve yapmış olduğu ibadetlerin ve amellerin Allaha layık olmadığını işleyen tür → **münacat**
- * Bir nazım türü olan münacatın aynı zamanda mensur eserlerde karşılığı → **Hamdele**
- * Arapça olarak Esmâ-ı hüsnâ kaleme alan şairlerden biridir. → **Gazali**
- * Esmâ'ül - hüsnâ ifadesinin geçtiği 4 süre → **Araf, İsrâ, Taha, Huşr**
- * Mesnevilerde amma ba'dü deyişi yerine → **Sebeb-i te'lîf-i Kitâb**
- * Risale-i Muamma-yı Nefîse adlı eser → **Abdurrahman Câmî**
- * "Allah'a hamd, Peygembere salât ü selâmdan sonra" anlamına gelmektedir. → **Amma ba'd**
- * "Allah'a şükretme" anlamına gelen "el-Hamdü li'llah" cümlesinin kısaltılmış şeklidir. → **Hamdele**
- * Sihir ve büyü kitabı olmak üzere; Seyyid Süleyman Hüseynî'ye ait olan kitap → **Kenzü'l - Havass**

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // FINAL

Ün: 8

- * Süleyman Çelebi'nin mevlid olarak meşhur olan eserinin adı
→ **Vesiletü'n-necât**
- * Güvercin, Deve, Geyik hikayeleri ve Kesikbaş Destanı gibi eserlerin dahil edildiği edebi tür → **Mu'cizat-ı Nebi**
- * Divan edebiyatında dört halife için yazılan na'tlara
→ **Na't-ı çehâr-yör-ı güzîn**
- * Türk toplumu üzerinde yaygın din eğitimi yoluyla etkili olmuş en önemli eserlerden olan ve Siyer-mevlid türünün en dikkate değer manzum örneği sayılan XV. yüzyıla ait Muhammedîye adlı eserinin sahibi → **Yazıcıoğlu Mehmet**
- * Anadolu Sahasında Ahmedî tarafından yazılan ilk müstakil miraciye → **Tahkik-ı Mirac-ı Resûl**
- * Kırk hadis tercüme ve şerhlerine edebi bakımından en fazla kıymet gösteren ve en çok manzum örneğini veren millet → **Türkler**
- * Regaib kandilinde okunmak üzere yazılıp bestelenmiş manzumelere
→ **Regaibiyye**
- * Daha çok tercümeler yoluyla edebiyatımızda ağırlık kazanmıştır.
→ **Kırk hadis**
- * Hz. Peygamber'in hayatını anlatan eserler için kullanılan terim → **Siyer**
- * Süleyman Nâhîfî'nin yaklaşık 800 beyitlik Hicreti'n-Nebi adlı eser → **Hicret-name**
- * Hilyelerde esas olarak Hz. Peygamber'in fiziki özellikleri anlatmakla birlikte bazı eserlerde ruhi portresiyle ilgili hususlara da yer verilmiştir. → **Hilyetü'l-ensâr** / ^{Yazarı} **Nâhîfî**
- * Hz. Peygamber'in isimleri hakkında yazılan eser edebiyatımızda
→ **Esmâ-i nebi**
- * Türk edebiyatında Siyer-mevlid türünün ilk örneği
→ **Muhammedîye**
- * Türk-İslam edebiyatında Hz. Peygamber'in fiziki özelliklerini, vasıflarını ve güzelliklerini anlatan edebi eserlere → **Hilye**
- * Hilyeye dair rivayetlerin metinlerini hat ve tezhip sanatının estetik ölçüleri içinde levha olarak düzenleyen → **Hafız Osman**

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // FINAL

- * Hilye türü eserlerin yaygınlaşmasını sağlayan "Hilye" adlı manzum eseri kaleme alan yazardır. → **Hakani Mehmed Bey**
- * Türkçe kirk hadis geleneğinin ilk örneği olan Nehcü'l-Feradis'in yazarıdır. → **Mahmut b. Ali**
- * Hz. Peygamber'in anne ve babasının birbirine layık temiz geneler oluşu, ahlaki özellikleri, evlenmeleri ve Hz. Peygamber'in ana rahme ne düşmesinin kainat için büyük bir rahmet olduğunun anlatıldığı eserlere → **Reqaibıyye**
- * Hz. Peygamber'in doğumunu anlatan manzum eserlere → **Mevlid**
- * Hz. Peygamber için yazılan medih şiirlerine → **Na't**
- * Na'tlar divan ve mesnevilerde genellikle **Tevhid ve Mûnâcat**'lar dan sonra yer almaktadır.
- * Türk edebiyatındaki en eski Türkçe şiirin müellifi → **Mustafa Sarır**
- * Türk edebiyatında ilk na't örneğine **Kutadgu Bilig**'te rastlanır.
- * Gâzîler edebiyatında na't şairi unvanına layık görülen şair → **Ali Şir Nevai**
- * Veliler için yazılan na'tlara → **Nuât-ı evliya**
- * Divan edebiyatında yer alan na'tlar içinde en çok tanınanlar arasında ilk sırayı alan na't **Fuzûlî**'ye aittir.
- * Yalnızca Na'tlardan oluşan divanlar **17.yy.** dan itibaren tertip edilmeye başlanmıştır.
- * **18.yy.** da Nâzî **Osman Dede**'nin mi'rac kandillerinde okunmak üzere yazıp bestelediği **Miracün-nebi aleyhisselam** adlı 102 beyitlik eseri türün en tanınmış örneğidir.
- * Gazavatnamelerde savaşın bütün ayrıntılarıyla anlatılması **Tarih** için önemli bir bilgi kaynağı olmuştur.
- * Hz. Adem'den Hz. Muhammed'e kadar gelip geçen peygamberin hayat hikayelerinin anlatıldığı eserlere → **Kıssas-ı Enbiyâ**
- * Maktel türünün en güzel örneğini **Fuzûlî** vermiştir.
- * Bir dini edebiyat terimi olarak düşmanlara karşı mukaddes değerler uğruna yapılan savaşların anlatıldığı eserler → **Gazavatname**

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // FINAL

- ★ Gazavatnamelerin ilk örnekleri: **Arap Edebiyatında** görülmüştür
- ★ Ölenin arkasından söz söyleme geleneği İslamiyet öncesi Türk şiri
⇒ **Sogu**
- ★ Türk-İslam edebiyatında bir kimsenin vefatı üzerine duyulan üzüntüyü ifade etmek üzere ölenin meziyetlerini anlatmak suretiyle yazılan duygular yoğunluğu yüksek manzumelere ⇒ **Mersiye**
- ★ Arap edebiyatında ilk kısas-ı enbiyalardan birini yazan kişidir.
⇒ **Sa'lebi**
- ★ Kısas-ı Enbiya ve Tavarikh-i Hulefa" adlı eser
⇒ **Ahmet Cevdet Paşa** 'ya aittir.
- ★ Tezkiretü'l-evliya türünün eserlerin telif edilmesinin amacı
⇒ **Öne çıkan tasavvuf büyüklüklerinin tanıtılması**
- ★ Tezkiretü'l-evliya türünün ilk örneğini ⇒ **Feridüddin-i Attar**
- ★ İnanc alanında yazılan manzum akaidlerin en meşhuru olan
"Manzum Akaid" adlı eser ⇒ **Mehmed ilmi Efendi**
- ★ Klasik edebiyatımızda ramazaniyelerin en güzel örneklerini **Sabit**, **Nazim**, **Nedim**, **Endurunlu Fazıl** ve **Endurunlu Vasıf** vermiştir.
- ★ Fıkıh alanında bitiren ilk manzum eser ⇒ **Manzum Kuduri Tercümesi**
- ★ Gök sayda ahlak kitabının yazılmasında **Pendname** etkili olmuştur.
- ★ Fuzûli'nin "Hadikatü's-süeda" isimli eseri **Maktel**'e örnektir.
- ★ Maktel türünün önemli örneklerinden olan "Maktel'i Hüseyin"
adlı eser ⇒ **Lamiî Çelebi**
- ★ Eğer savaş zaferte neticelenmişse galibiyeti anlatan eserlere
⇒ **Zafername**
- ★ Hz. Ali ve oğlu Muhammed Hanefiyye katıldığı çetritli savaşları anlatan dini destani mesnevilere ⇒ **Gazavatnameler**
- ★ Kur'an-ı Kerim'in Türkçe'ye ilk çevirileri
⇒ **Satır arası çevirilerdir.**
- ★ Biyografik bilgi ihtiva eden yaşam öyküleri ⇒ **Kısas-ı Enbiya**
- ★ Bir şehrin alınması veya kalenin zapt edilmesine ⇒ **Fetihname**
- ★ Kur'an-ı Kerim Samanogulları döneminde **Emir Mansur b. Nuh** oluşturdugu kurul tarafından Taberi Tefsiri esas alınarak Farsçaya
çevrilmiştir.

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // FINAL

- ★ Lamiî Çelebi'nin Mada Camii'nden yaptığı "Nefhatül-Üns" Geviresi **Tezkiretül-Evliyalar** türüne örnektir.
- ★ "Vikaye Terümresi" olarak tanınan, 1425 senesinde tamamlanarak II. Murad'a sunulan fıkhi mesnevinin yazarı → **Devletşah Yusufl**
- ★ İnsanların sahip olmaları gereken iyi huylar ile uzaklaşmaları gereken kötü huyları müstakil olarak anlatan kitaplara → **Ahlak-ı Alai, Mir'atü'l-ahlak, Ahlakul-kiram**
- ★ Ramazan ayı dolayısıyla şairlerin padişaha veya devlet büyüklerine yahut dostlarına sunmak amacıyla yazdıkları kaside nazım biçimindeki şiirlerdir. → **Ramazaniye**
- ★ İnsanları iyiye ve güzele yönlendirmek, İslamiyetin erdemlerini şahsında yasan iyi ahlaklı, topluma ve faydalı fertler yetiştirmek amacıyla yazılan eserler → **Pendname, Öğütname, Nasihatname**
- ★ Türk edebiyatında XV. yy. dan itibaren doğrudan doğruya müdtef lerince "fetihname" olarak adlandırılan manzum ve mensur eser yazarlar → **Kivami, Muradi, Nobi, Sa'yi**
- ★ İlk kez Süfi adıyla anılmaktadır. → **Kufeli Ebu Hasim**
- ★ Tasavvuf edebiyatına etkisi olan Mevlana'nın ve İbnül-Arabi'nin fikirlerinin temelinde yatan düşünce → **Vücudîyye Mesleği**
- ★ Tasavvufun halk şiirine etkisinin ortaya çıktığı "hikmet geleneği"ni başlatan kişi → **Ahmed Yesevi**
- ★ Tasavvuf edebiyatı açısından hem kuruluş hem de ihtişam çağı olarak değerlendirilmektedir. → **13. yüzyıl**
- ★ Mevlana ile Türkçe hikmet geleneği etkisine bağlı olan Yunus Emre'nin şiirlerindeki **ahlaki öğreti** ve **felsefe** aynıdır; **dil**, **eda** **vezin** ve **şekil** farklıdır.
- ★ **Herat, Nisabur, Merv, Buhara, Fergana**, ve daha sonra bir çok yerde faaliyetler yapmışlardır. → **Dervişler**
- ★ XV. yüzyılda tasavvuf edebiyatında "Mevlid" türünün oluşmasını sağlayan şair → **Emir Sultan**
- ★ Din büyüklerinin manevi hallerini ve durumlarını anlatan rivayetleri ifade eder → **Menakib**

Üni
10

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // FINAL

- * Mevlevi tekkelerinde zikir ve sema sırasında okunmak üzere sesitli makamlarda bestelenen şiiirlere → **Ayin**
- * Tekkelerde cemaat halinde okunan ilahilere → **Cumhûr**
- * Marifete ulaşmak için tutulan, bir takım kuralları ve esasları bulunan yol anlamına gelir. → **Tarikat**
- * Tasavvufi halk edebiyatı türleri arasında yer alır → **Şathiye**
- * XIV. yy. da Menakıbnâme tarzının ilk örneği olan eser → **Menakıbü'l - Arifin**
- * Kaside-i Taiyye isimli eseri tercüme, tahmis ve serh olunarak tasavvuf edebiyatı içerisinde bir ağır ağıdır.
→ **Ömer b. Fariz**
- * Türk sūfiliğinin en önemli temsilcisi → **Hoca Ahmed Yesevi**
- * Tekkelerde ayinlerde, bazı dini ve resmi törenlerde belli bir makamla okunan dualara → **Gülbonk**
- * Yesevi geleneğinde yazılan şiiirlere → **Hikmet**
- * İlahi aşışının ismi ve okunduğu tekke
→ **Durak - Halveti tekkeleri**
- * Tasavvufta elde edilmesi amaçlanan bilgiye → **Marifet**
- * Tarikatın usûl ve erkanının öğretildiği, devrişlerin ruhen ve ahlâken eğitilip olgun ve yetkin kişiler yetiştirilen yer → **Tekke**
- * Mevlevilik yolunu kurumsallaştıran kişidir → **Sultan Velod**
- * İlk sūfi yazardır → **Basralı Haris b. Esed el-Muhasibî**
- * Tasavvuf düşünçesi içerisinde batını tevil ve tefsirleriyle başlı başına bir ekol olan Hurufilik Türk edebî hayatına dahil olan
→ **Nesimi**
- * İbnü'l-Arabî ve Mevlana'nın tasavvufi görüşlerine hakim olan düşünce sistemine → **Vahdet-i Vücut**
- * Hakânî Mehmet Bey'i şöhrete kavuşturan eserler
→ **mâkâlât, Helye-i Hakani, Hadis-i Erbaîn Tercümesi**
- * Daha çok Allahın varlığını, birliğini, azamet ve kudretini, ilahî aşkı ve muhabbeti anlatan veya telkin eden eserlere → **İlahi**

TÜRK İSLAM EDEBİYATI // FINAL

- ★ Bektâşî tekkelerinde daha çok ayin-i cemlerde saz eşliğinde okunan ilahî Gesîdi → **Nefes**
- ★ Mevlânâ'nın menkabevî hayatını anlatan en önemli eser → **Menakıbul-Arifin**
- ★ Gülsenî tekkelerinde zikir esnasında musiki eşliğinde okunan ilahîlerdir. → **Tapuğ**
- ★ Özellikle rubâsîleri ile tanınan **Ebu Saîd**, Rûdeğî, Fîrdevsî, Hakîmî Semsî, Ferîddîn-i Attâr'ın müjdecîsî olmuştur
- ★ İlahînin türleri → **Ayin, Tapuğ, Nefes, Cümhur, Duraklar**
- ★ İnsanın ahlâken olgunlaşarak hakîkate ermesi → **Arşîye**
- ★ Tasavvufun dîvân şîrine etkisi → **Menakıbnâme**
- ★ Halk dîlî, hece vezni ve millî formlara bağli tasavvuf edebiyatı yahut tekke edebiyatı adıyla bilinen yeni bir şîir anlayışının doğmasına imkân vermiştir → **Hikmet Geleneğî**
- ★ Zühedî edebî zümre, Vahdetci aşkî zümre, Bektâşî zümre
→ **Kompozî ele alîş biçîmlerîne göre zümreler**
- ★ Katîp Gelîbî'nin, dönemin tartışmalarını ele alarak yorumladığı ünlü eseri → **Mizanü'l-Hakk**

VİZE-FİNAL